

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту

Кафедра фізичної реабілітації та біокінезіології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОДФ.03 Основи геронтології та геріатрії

Для студентів

Спеціальності: 227 - Фізична терапія, ерготерапія

Освітнього рівня: другий (магістерський)

Освітньої програми: Фізична терапія

Спеціалізації:

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0544119</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	
	(прізвище, ініціали)
« <u> </u> »	20 <u>19</u>

Київ - 2019

Розробники:

Савченко В.М., доктор медичних наук, професор, зав. кафедри, кафедра фізичної реабілітації та біокінезіології.

Викладачі:

Савченко В.М., доктор медичних наук, професор, зав. кафедри, кафедра фізичної реабілітації та біокінезіології.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології

Протокол від 24.09.2018 р. № 2

Завідувач кафедри (В.М.Савченко)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) Фізична терапія
_____.____.2018 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) (В.М. Савченко)
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____.____.2018 р.

Заступник директора/декана (О.С. Комоцька)
(підпис)

Проланговано :

На 20 19/20 н.р. (Савченко В.М.). « 10 » 09 20 19 р., протокол № 2
(підпис) (ПБ)

На 20 ___/20___ н.р. _____ (______). « ___ » ___ 20___ р., протокол № _____
(підпис) (ПБ)

На 20 ___/20___ н.р. _____ (______). « ___ » ___ 20___ р., протокол № _____
(підпис) (ПБ)

На 20 ___/20___ н.р. _____ (______). « ___ » ___ 20___ р., протокол № _____
(підпис) (ПБ)

На 20 ___/20___ н.р. _____ (______). « ___ » ___ 20___ р., протокол № _____
(підпис) (ПБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	Заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	3/90	
Курс	5	
Семестр	1	
Кількість модулів	3	
Обсяг кредитів	3	
Обсяг годин, в тому числі:	90	
Аудиторні	30	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль		
Самостійна робота	54	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – дати необхідні знання про особливості морфологічних змін і функціонування людського організму при старінні, розвитку патологічних процесів різних органів і систем зміни у організмі старіючої людини.

Завдання дисципліни:

1. (ЗК-1) Сформувати здатність виявляти, формулювати і вирішувати професійні проблеми, генерувати нові ідеї для вирішення клінічних, наукових та освітніх завдань, застосовати у практичній діяльності базові знання, клінічне та рефлексивне мислення.

2. (СК-1) Сформувати здатність розуміти складні патологічні процеси та порушення, які піддаються корекції заходами фізичної терапії.

3. (СК-2) Сформувати здатність розуміти клінічний діагноз пацієнта/клієнта, перебіг захворювання, принципи та характер лікування.

4. (СК-3) Сформувати здатність проводити оперативний та поточний контроль стану пацієнта/клієнта, обстежувати та визначати функціональний стан, рівень фізичного розвитку, рухові та інші порушення осіб різного віку, нозологічних та професійних груп відповідними засобами та методами.

5. Надати основні поняття геронтології та гериатрії. Висвітлити соціально-гігієнічні та демографічні питання постаріння населення у світі та Україні. Описати гериатричну допомогу населенню в Україні.

6. Розкрити основні питання біології старіння людини, механізми фізіологічного та патологічного (передчасного) старіння. Описати теорії старіння

людини. Висвітлити засоби подовження тривалості життя та профілактики передчасного старіння.

7. Дати уявлення про біологічний вік людини та методи його обчислення.

8. Висвітлити загальні питання вікових структурних та функціональних змін органів і систем людини, описати структурні та функціональні зміни, особливості розвитку патологічних процесів в різних органах і системах при старінні людини.

3. Результати навчання за дисципліною

1. (ПР-2) Демонструвати здатність проводити фізичну терапію пацієнтів/клієнтів різного віку зі складними патологічними процесами та порушеннями.

2. (ПР-4) Демонструвати вміння виконувати обстеження пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп, використовуючи відповідний інструментарій.

3. (ПР-11) Демонструвати вміння прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп та при складній прогресуючій та мультисистемній патології.

4. (ПР-12) Постійно дотримуватись безпеки для практикуючого фахівця та пацієнта/клієнта.

5. (ПР-13) Демонструвати вміння проводити самостійну практичну діяльність за фахом.

6. Знати про геріатричну допомогу населенню в Україні та роль в ній фізичної терапії.

7. Знати структурні та функціональні зміни органів і систем людини, особливості розвитку патологічних процесів в різних органах і системах (нервової системи, кровообігу, дихання, травлення, виділення, ендокринної системи тощо) при старінні та враховувати їх при складанні програм фізичної терапії людям похилого віку.

8. Вміти будувати та проводити індивідуальні програми фізичної терапії при хворобах різних органів і систем з урахуванням мультиморбідності, поліпрагмазії, особливостей клінічних проявів хвороб, особливостей реакцій організму на фізичні впливи у пацієнтів похилого віку.

9. Знати та використовувати засоби подовження тривалості життя та профілактики передчасного старіння.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Основи геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології							
Тема 1. Основні поняття геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології. Соціально-гігієнічні та демографічні питання постаріння населення	4	2					2
Тема 2. Біологія старіння людини. Механізми фізіологічного та патологічного (передчасного) старіння	6	2					4
Тема 3. Теорії старіння людини	6			2			4
Тема 4. Біологічний вік людини. Методи обчислення біологічного віку людини	6			2			4
Тема 5. Шляхи подовження тривалості життя. Профілактика передчасного старіння	6			2			4
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		6			18
Змістовий модуль 2. Основи геріатрії							
Тема 6. Основи загальної геріатрії. Геріатрична допомога населенню в Україні	4	2					2
Тема 7. Вікові структурні та функціональні зміни різних органів і систем людини: загальні питання	6	2					4
Тема 8. Особливості патології та перебігу захворювань у людей літнього віку: загальні питання	4	2					2
Модульний контроль	2						
Разом	16	6					8
Змістовий модуль 3. Вікові зміни та особливості патології органів і систем у людей літнього віку							
Тема 9. Структурні та функціональні зміни, особливості патології нервової системи та психічних змін у осіб літнього віку.	6			2			4

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Тема 10. Структурні та функціональні зміни, особливості патології ендокринної системи, обміну речовин та шкіри у осіб літнього віку	6			2			4
Тема 11. Структурні та функціональні зміни, особливості патології опорно-рухового апарату у осіб літнього віку	6			2			4
Тема 12. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів кровообігу у осіб літнього віку	6			2			4
Тема 13. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів дихання у осіб літнього віку	6			2			4
Тема 14. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів травлення при старінні	6			2			4
Тема 15. Структурні та функціональні зміни, особливості патології нирок та сечовидільної системи, органів кровотворення, імунної системи, органів відчуття (зору і слуху) у осіб літнього віку	6			2			4
Модульний контроль	2						
Разом	44			14			28
Підготовка та проходження контрольних заходів							
Усього	90	10		20			54

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Основи геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології

Лекція 1. Основні поняття геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології. Соціально-гігієнічні та демографічні питання постаріння населення.

Основні питання / ключові слова: основні поняття геронтології, соціально-гігієнічні та демографічні питання постаріння населення, напрями та завдання

сучасної геронтології, Мадридський міжнародний план дії щодо старіння, соціальне значення геронтології, роль фізичної терапії в геронтології.

Лекція 2. Біологія старіння людини. Механізми фізіологічного та патологічного (передчасного) старіння.

Основні питання / ключові слова: загальні біологічні поняття про старіння, загальні закономірності старіння, види старіння, загальні механізми старіння.

Практичне заняття 1. Теорії старіння людини.

Основні питання / ключові слова: головні напрямки пояснення старіння, теорії стохастичного старіння, теорії програмованого старіння, класифікація найважливіших теорій старіння за рівнем інтеграції, описання найбільш значимих теорій старіння.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с. – 167 с.

2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.

3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.

4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.

5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. / под ред. акад. РАМН, проф. В.Н. Ярыгина, проф. А.С. Мелентьева. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. – Том 1. Основы геронтологии. Общая гериатрия. – 720 с.

6. Анисимов В.Н. Молекулярные и физиологические механизмы старения. – СПб.: Наука, 2003. – 468 с.

7. Коркушко О.В. Передчасне старіння: Фактори ризику. Діагностика. Засоби попередження. Метаболічна терапія / О.В. Коркушко, В.Б. Шатило, Ю.Т. Ярошенко. – К., 2003. – 52 с.

Практичне заняття 2. Біологічний вік людини. Методи обчислення біологічного віку людини.

Основні питання / ключові слова: Календарний і біологічний вік людини, видова тривалість життя, закон Гомперца-Мейкема та його суть, класифікація методів визначення біологічного віку, визначення біологічного віку за В.П.Войтенком, визначення біологічного віку по фізичній працездатності за Л.Белозеровою.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с. – 167 с.
2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.
3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.
4. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. / под ред. акад. РАМН, проф. В.Н. Ярыгина, проф. А.С. Мелентьева. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. – Том 1. Основы геронтологии. Общая гериатрия. – 720 с.
5. Бульер Ф. Определение биологического возраста. Женева: ВОЗ, 1971. – 71 с.
6. Кишкун А.А. Биологический возраст и старение : возможности определения и пути коррекции : руководство для врачей. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 973 с.
7. Войтенко В.П., Токарь А.В., Полюхов А.М. Методика определения биологического возраста человека // Геронтология и гериатрия. 1984. Ежегодник. Биологический возраст. Наследственность и старение. - Киев, 1984. - С. 133-137.
8. Белозерова Л.М. Метод определения биологического возраста по работоспособности // Клиническая геронтология. - 1998. - N 2. - С. 34-38.
9. Коркушко О.В. Передчасне старіння: Фактори ризику. Діагностика. Засоби попередження. Метаболічна терапія / О.В. Коркушко, В.Б. Шатило, Ю.Т. Ярошенко. – К., 2003. – 52 с.

Практичне заняття 3. Шляхи подовження тривалості життя. Профілактика передчасного старіння.

Основні питання / ключові слова: Антиейджінг як наука антистаріння, етапи формування науки антистаріння, головні сучасні напрямки відновлення людського організму, фактори, які визначають здоров'я людей літнього віку та активне довголіття.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с. – 167 с.
2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.
3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.

4. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. / под ред. акад. РАМН, проф. В.Н. Ярыгина, проф. А.С. Мелентьева. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. – Том 1. Основы геронтологии. Общая гериатрия. – 720 с.

5. Донцов В.Й., Крутько В.Н., Подколзин А.А. Фундаментальные механизмы геропротекции. – М.: Биоинформсервис, 2002. – 460 с.

6. Коркушко О.В. Передчасне старіння: Фактори ризику. Діагностика. Засоби попередження. Метаболічна терапія / О.В. Коркушко, В.Б. Шатило, Ю.Т. Ярошенко. – К., 2003. – 52 с.

7. Амосов Н.М. Експеримент з подолання старості / Н.М. Амосов. – М. : АСТ; Донецьк : Сталкер, 2003. – 130 с.

8. Донцов В.И. Медицина антистарения : Фундаментальные основы. – Красанд, 2010. – 678 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ ГЕРІАТРІЇ

Лекція 3. Основи загальної геріатрії. Геріатрична допомога населенню в Україні.

Основні питання / ключові слова: Визначення геріатрії, соціально-демографічні особливості старіння населення в Україні, геріатрична допомога населенню в Україні, шляхи розвитку геріатричної допомоги в Україні.

Лекція 4. Вікові структурні та функціональні зміни різних органів людини: загальні питання.

Основні питання / ключові слова: Визначення старіння, роль нейрогуморальної регуляції у старінні, морфологічні зміни і їх роль у старінні, типові регуляторні механізми, структурних і захисних реакцій організму людини, шляхи руйнації структури тканини органів, склерозування як морфологічний субстрат старіння.

Лекція 5. Особливості патології та перебігу захворювань у людей літнього віку: загальні питання.

Основні питання / ключові слова: Старіння і хвороби, загальні особливості перебігу захворювань у людей літнього віку, множинність патології (поліморбідність), особливості клінічних прояв та поліпрагмація у людей літнього віку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ВІКОВІ ЗМІНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПАТОЛОГІЇ ОРГАНІВ І СИСТЕМ У ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ

Практичне заняття 4. Структурні та функціональні зміни, особливості патології нервової системи та психічних змін у осіб літнього віку.

Основні питання / ключові слова: Структурні та функціональні зміни нервової системи та психіки при старінні; особливості патології нервової системи, особливості психічних змін у осіб літнього віку; суть хвороб Паркінсона і Альцгеймера.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології. Частина друга. - Полтава : [б. и.], 2011. - 164 с.
2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.
3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.
4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.
6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.

Практичне заняття 5. Структурні та функціональні зміни, особливості патології ендокринної системи, обміну речовин та шкіри у осіб літнього віку.

Основні питання / ключові слова: Анатомо-морфологічні та функціональні зміни ендокринної системи та шкіри при старінні, зміни обміну речовин при старінні; особливості патології ендокринної системи, обміну речовин та шкіри у осіб літнього віку.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології. Частина друга. - Полтава : [б. и.], 2011. - 164 с.
2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.
3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.
4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.

6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.

Практичне заняття 6. Структурні та функціональні зміни, особливості патології опорно-рухового апарату у осіб літнього віку.

Основні питання / ключові слова: Анатомо-морфологічні та функціональні зміни опорно-рухового апарату при старінні; особливості патології опорно-рухового апарату у осіб літнього віку.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології. Частина друга. - Полтава : [б. и.], 2011. - 164 с.

2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.

3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.

4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.

5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.

6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.

Практичне заняття 7. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів кровообігу у осіб літнього віку.

Основні питання / ключові слова: Анатомо-морфологічні та функціональні зміни судин і серця при старінні; особливості патології органів кровообігу у осіб літнього віку.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с.

2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.

3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.

4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.
6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.
7. Коркушко О.В. Сердечно-сосудистая система и возраст (клинико-физиологические аспекты) / О.В. Коркушко. – М.: Медицина, 1983. – 176 с.
8. Лазебник Л.Б. ИБС у пожилых. – М.: Боргес, 2003. – 285 с.
9. Лазебник Л.Б. Артериальная гипертензия у пожилых. – М.: Изд-во МАИ, 2003. – 260 с.

Практичне заняття 8. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів дихання у осіб літнього віку.

Основні питання / ключові слова: Анатомо-морфологічні та функціональні зміни органів дихання при старінні, особливості регуляції дихання, особливості патології органів дихання у осіб літнього віку.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основы геронтологии : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с.
2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.
3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.
4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.
6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.
7. Коркушко О.В. Неспецифические заболевания легких в гериатрической практике / О.В. Коркушко. – К.: Здоров'я, 1984. – 224 с.
8. Христюк Т.М. Хронічний бронхіт варіанти та гериатричні особливості перебігу, диференційована фармакотерапія. – Чернівці, 2001. – 226 с.

Практичне заняття 9. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів травлення при старінні.

Основні питання / ключові слова: Анатомо-морфологічні та функціональні зміни органів травлення при старінні; особливості патології органів травлення у осіб літнього віку.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с.

2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.

3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.

4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.

5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.

6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.

7. Лазебник Л.Б. Заболевания органов пищеварения у пожилых. – М.: Анахарсис, 2003. – 203 с.

Практичне заняття 10. Структурні та функціональні зміни, особливості патології нирок та сечовидільної системи, органів кровотворення, імунної системи, органів відчуття (зору і слуху) у осіб літнього віку.

Основні питання / ключові слова: Анатомо-морфологічні та функціональні зміни нирок та сечовидільної системи, органів кровотворення, імунної системи, органів відчуття (зору і слуху) при старінні; особливості патології нирок та сечовидільної системи, органів кровотворення, імунної системи, органів відчуття у осіб літнього віку.

Рекомендована література

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології. Частина друга. - Полтава : [б. и.], 2011. - 164 с.

2. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.

3. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.

4. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.

5. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.

6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.

7. Коркушко О.В. Система свертывания крови при старении / О.В. Коркушко, А.Н. Коваленко. – К.: Здоров'я, 1988. – 216 с.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	3	3	-	-
Відвідування семінарських							
Відвідування практичних занять	1	3	3	-	-	7	7
Робота на семінарському занятті							
Робота на практичному занятті	10	3	30	-	-	7	70
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)							
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ							
	Разом		65		33		107
Максимальна кількість балів : 205							
Розрахунок коефіцієнта : $205 / 100 = 2,05$							

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1. Основи геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології (18 год.)		
1. Основні поняття геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології. Соціально-гігієнічні та демографічні питання постаріння населення (2 год.). 2. Біологія старіння людини. Механізми фізіологічного та патологічного (передчасного) старіння (4 год.). 3. Біологічний вік людини. Методи обчислення біологічного віку людини (4 год.). 4. Теорії старіння людини (4 год.). 5. Шляхи подовження тривалості життя. Профілактика передчасного старіння (4 год.).	Поточний	5
Змістовий модуль 2. Основи геріатрії (8 год.)		
6. Основи загальної геріатрії. Старіння та хвороби. Геріатрична допомога населенню (2 год.). 7. Вікові структурні та функціональні зміни різних органів людини: загальні питання (4 год.). 8. Особливості патології та перебігу захворювань у людей літнього віку: загальні питання (2 год.).	Поточний	5
Змістовий модуль 3. Вікові зміни та особливості патології органів і систем у людей літнього віку (28 год.)		
9. Структурні та функціональні зміни, особливості патології нервової системи та психічних змін у осіб літнього віку (4 год.). 10. Структурні та функціональні зміни, особливості патології ендокринної системи, обміну речовин та шкіри у осіб літнього віку (4 год.). 11. Структурні та функціональні зміни, особливості патології опорно-рухового апарату у осіб літнього віку (4 год.). 12. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів кровообігу у осіб літнього віку (4 год.). 13. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів дихання у осіб літнього віку (4 год.). 14. Структурні та функціональні зміни, особливості патології органів травлення при старінні (4 год.). 15. Структурні та функціональні зміни, особливості патології нирок та сечовидільної системи, органів кровотворення, імунної системи, органів відчуття (зору і слуху) у осіб літнього віку (4 год.).	Поточний	5
Всього: 54 годин		20

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма контролю — модульне письмове тестування.

Критерії оцінювання модульного письмове тестування:

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	24 - 25
Дуже добре <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	21 - 23
Добре <i>В загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок</i>	18 – 20
Задовільно <i>Непогано, але зі значною кількістю недоліків</i>	13 – 17
Достатньо <i>Виконання задовольняє мінімальним критеріям</i>	10 -13
Незадовільно <i>З можливістю повторного складання</i>	6 – 9
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом</i>	1-5

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма контролю — залік.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Дайте визначення геронтології. Які основні розділи має геронтологія?
2. Охарактеризуйте сучасні аспекти зміни демографічної ситуації в світі та в Україні щодо постаріння населення.
3. Назвіть основні напрямки та завдання розвитку сучасної геронтології? Що таке Мадридський міжнародний план дії щодо старіння?
4. Охарактеризуйте поняття «старість» та «старіння». Які є види старіння? Охарактеризуйте загальні механізми старіння. Що таке «передчасне старіння»?

5. Назвіть основні теорії старіння. Опишіть суть найбільш відомих теорій старіння.
6. Що таке біологічний вік людини? Яка суть закону Гомперца-Мейкема?
7. Дайте коротку характеристику методам визначення біологічного віку?
8. Які показники включають методи визначення біологічного віку за В.П.Войтенком та Л.Белозеровою.
9. Що таке антиейджінг? Назвіть етапи формування науки антистаріння?
10. Які головні сучасні напрямки відновлення людського організму та профілактики старіння?
11. Дайте визначення геріатрії? Опишіть головні соціально-демографічні особливості старіння населення в Україні. Охарактеризуйте геріатричну допомогу населенню в Україні.
12. Дайте визначення старіння. Які типові регуляторні механізми, структурні і захисні реакції властиві організму людини і як вони змінюються при старінні?
13. Які головні шляхи руйнації структури тканини органів і який кінцевий результат цих руйнацій?
14. Які загальні особливості перебігу захворювань у людей літнього віку?
15. Які особливості клінічних прояв хвороб у людей літнього віку?
16. Охарактеризуйте множинність патології (поліморбідність) та поліпрагмазію у людей літнього віку?
17. Які структурні та функціональні зміни головного мозку та психіки спостерігаються у осіб літнього віку?
18. Які структурні та функціональні зміни ендокринної системи спостерігаються у осіб літнього віку?
19. Які зміни обміну речовин спостерігаються у осіб літнього віку?
20. Які структурні та функціональні зміни опорно-рухового апарату спостерігаються у осіб літнього віку?
21. Які структурні та функціональні зміни органів кровообігу спостерігаються у осіб літнього віку?
22. Які структурні та функціональні зміни органів дихання спостерігаються у осіб літнього віку?
23. Які структурні та функціональні зміни органів травлення спостерігаються у осіб літнього віку?
24. Які структурні та функціональні зміни нирок та сечовидільної системи спостерігаються у осіб літнього віку?
25. Які структурні та функціональні зміни органів кровотворення спостерігаються у осіб літнього віку?
26. Які структурні та функціональні зміни імунної системи спостерігаються у осіб літнього віку?
27. Охарактеризуйте особливості патології нервової системи і психічних змін у осіб похилого віку. Коротко опишіть патологічну суть хвороб Паркінсона та Альцгеймера.

28. Охарактеризуйте особливості патології ендокринної системи, обміну речовин та шкіри у осіб літнього віку.

29. Охарактеризуйте особливості патології опорно-рухового апарату у осіб літнього віку.

30. Охарактеризуйте особливості патології органів кровообігу у осіб літнього віку.

31. Охарактеризуйте особливості патології органів дихання у осіб літнього віку.

32. Охарактеризуйте особливості патології органів травлення у осіб літнього віку.

33. Охарактеризуйте особливості патології нирок та сечовидільної системи у осіб літнього віку, передміхурової залози у чоловіків літнього віку.

34. Охарактеризуйте особливості патології органів кровотворення та імунної системи у осіб літнього віку.

35. Охарактеризуйте особливості патології органів відчуття (зору, слуху).

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	90-100
Дуже добре <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	82-89
Добре <i>В загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок</i>	75-81
Задовільно <i>Непогано, але зі значною кількістю недоліків</i>	69-74
Достатньо <i>Виконання задовольняє мінімальним критеріям</i>	60-68
Незадовільно <i>З можливістю повторного складання</i>	35-59
Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом</i>	1-34

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 90 год.: лекції - 10 год., практ. заняття - 20 год., самостійна робота - 54 год., модульн. контроль - 6 год., залік - 2 год.

Модулі	ЗМ 1. Основи геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології (65 бали)		
Лекції	1	2	
Теми лекцій	Основні поняття геронтології. Напрями та завдання сучасної геронтології. Соціально-гігієнічні та демографічні питання постаріння населення	Біологія старіння людини. Механізми фізіологічного та патологічного (передчасного) старіння	
Лекції, відвід. (бали)	1	1	
Практичні заняття	1	2	3
Теми практичних занять	Біологічний вік людини. Засоби обчислення біологічного віку людини	Теорії старіння людини	Шляхи подовження тривалості життя. Профілактика передчасного старіння
Робота на практ. зан.+відвід. (бали)	10+1	10+1	10+1
Самост. роб, (бали)	5		
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №1 (25 б.)		
Підсум. контроль			

Модулі	ЗМ 2. Основи геріатрії (33 бали)		
Лекції	3	4	5
Теми лекцій	Основи загальної геріатрії. Старіння та хвороби. Геріатрична допомога населенню	Вікові структурні та функціональні зміни різних органів людини	Особливості патології та перебігу захворювань у людей літнього віку: загальні питання
Лекції, відвід. (бали)	1	1	1
Самост. роб, (бали)	5		
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №2 (25 б.)		
Підсум. контроль			

Модулі	ЗМ 3. Вікові зміни та особливості патології органів і систем у людей літнього віку (107 бали)			
Практичні заняття	4	5	6	7
Теми практичних занять	Структурні та функціональні зміни, особливості перебігу хвороб нервової системи та психіки при старінні	Структурні та функціональні зміни особливості перебігу хвороб ендокринної системи, обміну речовин та шкіри при старінні	Структурні та функціональні зміни, особливості перебігу хвороб опорно-рухового апарату при старінні	Структурні та функціональні зміни, особливості перебігу хвороб органів кровообігу при старінні
Робота на практич. зан.+відвід. (бали)	10+1	10+1	10+1	10+1
Самост. роб, (бали)	5			
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №4 (25 б.)			
Підсум. контроль				

Модулі	ЗМ 3. Вікові зміни та особливості патології органів і систем у людей літнього віку (продовження) (107 бали)		
Практичні заняття	8	9	10
Теми практичних занять	Структурні та функціональні зміни, особливості перебігу хвороб органів дихання при старінні	Структурні та функціональні зміни, особливості перебігу хвороб органів травлення при старінні	Структурні та функціональні зміни особливості перебігу хвороб нирок та сечовидільної системи, органів кровотворення, імунної системи, органів відчуття (зору і слуху) при старінні
Робота на практ. зан.+відвід. (бали)	10+1	10+1	10+1
Самост. роб, (бали)	5		
Види пот. контр. (бали)	Мод. контр. робота №4 (25 б.)		
Підсум. контроль	Залік – 2 год.		

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології : навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. Частина перша. - Полтава : Копір-Сервіс, 2011. - 162 с.
2. Кайдишев І.П., Борзих О.А. Основи геронтології. Частина перша. - Полтава : [б. и.], 2011. - 164 с.
3. Гериатрия: Учеб. пособие / Д.Ф. Чеботарев, В.В. Фролькис, О.В. Коркушко и др.; под ред. Д.Ф. Чеботарева. – М.: Медицина, 1990. – 280 с.
4. Коркушко О.В. Чеботарев Д.Ф., Калиновская Е.Г. Гериатрия в терапевтической практике. – К.: Здоров'я, 1993. – 840 с.
5. Журавлева Т.П. Основы гериатрии : учебное пособие. – 2-е изд. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
6. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. / под ред. акад. РАМН, проф. В.Н. Ярыгина, проф. А.С. Мелентьева. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. – Том 1. Основы геронтологии. Общая гериатрия. – 720 с.
7. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. / под ред. акад. РАМН, проф. В.Н. Ярыгина, проф. А.С. Мелентьева. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2010. — Т. 2. Введение в клиническую гериатрию. — 784 с.
8. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 3 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007. - 896 с.
9. Руководство по геронтологии и гериатрии : в 4 т. Т. 4 : Клиническая гериатрия / под ред. В.Н. Ярыгина, А.С. Мелентьева. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 528 с.

Додаткова:

1. Основы геронтологии / под ред. Л.Бине, и Ф.Бурльера; пер. с французского. – М.: Медгиз, 1960. – 458 с.
2. Давыдовский И.В. Геронтология. – М.: Медицина, 1966 – 300 с.
3. Бульер Ф. Определение биологического возраста. Женева: ВОЗ, 1971. – 71 с.
4. Коркушко О.В. Сердечно-сосудистая система и возраст (клинико-физиологические аспекты) / О.В. Коркушко. – М.: Медицина, 1983. – 176 с.
5. Коркушко О.В. Неспецифические заболевания легких в гериатрической практике / О.В. Коркушко. – К.: Здоров'я, 1984. – 224 с.
6. Коркушко О.В. Система свертывания крови при старении / О.В. Коркушко, А.Н. Коваленко. – К.: Здоров'я, 1988. – 216 с.

7. Котельников Г.П, Яковлев О.Г. Практическая гериатрия. – Самара, 1995. – 614 с.
8. Хрисанфова Е. Н. Основы геронтологии (Антропологические аспекты) : учебник для студентов вузов.– М.: Гуманитарный издательский центр Владос, 1999. – 151 с.
9. Христич Т.М. Хронічний бронхіт варіанти та гериатричні особливості перебігу, диференційована фармакотерапія. – Чернівці, 2001. – 226 с.
10. Донцов В.Й., Крутько В.Н., Подколзин А.А. Фундаментальные механизмы геропротекции. – М.: Биоинформсервис, 2002. – 460 с.
11. Анисимов В.Н. Молекулярные и физиологические механизмы старения. – СПб.: Наука, 2003. – 468 с.
12. Коркушко О.В. Передчасне старіння: Фактори ризику. Діагностика. Засоби попередження. Метаболічна терапія / О.В. Коркушко, В.Б. Шатило, Ю.Т. Ярошенко. – К., 2003. – 52 с.
13. Амосов Н.М. Эксперимент з подолання старості / Н.М. Амосов. – М. : АСТ; Донецьк : Сталкер, 2003. – 130 с.
14. Ушакова С. А. Здоровье людей пожилого возраста. – М: Владос-Пресс Изд-во, 2005. – 255 с.
15. Василенко Н.Ю. Социальная геронтология: Учебное пособие. - Владивосток: ТИДОТ ДВГУ, 2005. - 140 с.
16. Яцемирская Р.С. Социальная геронтология (Лекции) : учебное пособие для ВУЗов . – Академический проект, 2006. – 318 с.
17. Кишкун А.А. Биологический возраст и старение : возможности определения и пути коррекции : руководство для врачей. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 973 с.
18. Денисова Т.П. Клиническая геронтология : избранные лекции. – М.: Медицинское информационное агентство, 2008. – 242 с.
19. Крутько В.Н., Донцов В.И. Системные механизмы и модели старения. – М.: URSS, 2008. – 336 с.
20. Воробьева, Т.Е. Гериатрия : краткое учебное пособие. - Ростов н/Д: Феникс, 2009. – 157 с.
21. Геронтология in silico : становление новой дисциплины : математические модели, анализ данных и вычислительные эксперименты : Сборник научных трудов. – М.: Бином. Лаборатория знаний, 2009. – 535 с.
22. Донцов В.И. Медицина антистарения : Фундаментальные основы. – Красанд, 2010. – 678 с.
23. Хавинсон В.Х. Избранные лекции по геронтологии. - Прайм-Еврознак, 2009. – 890 с.

24. Лазебник Л.Б. Заболевания органов пищеварения у пожилых. – М.: Анахарсис, 2003. – 203 с.
25. Лазебник Л.Б. ИБС у пожилых. – М.: Боргес, 2003. – 285 с.
26. Лазебник Л.Б. Артериальная гипертензия у пожилых. – М.: Изд-во МАИ, 2003. – 260 с.
27. Войтенко В.П., Токарь А.В., Полухов А.М. Методика определения биологического возраста человека // Геронтология и гериатрия. 1984. Ежегодник. Биологический возраст. Наследственность и старение. - Киев, 1984. - С. 133-137.
28. Белозерова Л.М. Метод определения биологического возраста по работоспособности // Клиническая геронтология. - 1998. - N 2. - С. 34-38.

9. Додаткові ресурси

- <http://gelib.ru/books/item/f00/s00/z0000008/index.shtml> — гериатрія;
- <http://apps.who.int/iris/handle/10665/86298> — визначення біологічного віку;
- Історія розвитку геронтології як науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tvoypsiholog.ru/publ/gerontopsikhologija/istorija_razvitija_gerontologii_kak_nauki/23-1-0-373.